

Oppiva yhteisö uuden opetussuunnitelman äärellä

Oulun normaalikoulun Linnanmaan alakoulun Hoijakka-solussa päätettiin keväällä 2014 aloittaa uuden opetussuunnitelman tuominen solun toimintaan ja toimintakulttuuriin. Solussa toimii tällä hetkellä yksi kolmosluokka, kaksi kuudetta luokkaa sekä 5-6 -yhdysluokka. Tulevaisuudessa solussa tulee sijaitsemaan kaksi 3-4 -yhdysluokkaa, kaksi 5-6 -yhdysluokkaa sekä yksi 4-6 -luokka-asteen luokka.

Keväällä 2014 aloitettiin toimintakulttuurin vaiheittainen kehittäminen vastaamaan nykyisyyden ja tulevaisuuden tarpeita. Kehittämistarpeita tarkasteltiin laajasti sekä toimintakulttuurin että oppimisympäristöjen kokonaisuuden eli oppimaiseman näkökulmista. Toimintakulttuuriin sisältyvät uuden opetussuunnitelman mahdollisuudet sekä opettajien että oppilaiden näkökulmasta, opettajien yhteistyön lisääminen, oppijoiden henkilökohtaisten oppimispolkujen luomisen mahdollisuudet vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen keinoin sekä opiskelijoiden toiminta ja sen ohjaaminen. Oppimisympäristöjen kokonaisuutta hahmoteltiin koulussamme vaiheittain etenevän fyysisen oppimisympäristön kehittämisen, sähköisten oppimisympäristöjen pedagogisesti tarkoituksenmukaisen hyödyntämisen sekä sosiaalisen oppimisympäristön kehittämisen näkökulmasta. Työskentely aloitettiin uuden opetussuunnitelman yleisen osan analysoimisella. Analysoinnin tuloksena kehittämishankkeen painopistealueiksi valittiin **laaja-alainen osaaminen, osallistava ja demokraattinen toimintakulttuuri sekä eheyttävät oppimiskokonaisuudet ja niiden arviointi**.

Suunnitteluprosessi toteutettiin yleiseurooppalaisessa iTEC-hankkeessa vuosien 2010-14 aikana kehitettyä Future Classroom Toolkit -menetelmää hyödyntäen, jossa olennaista on lähitulevaisuuden sekä sen tarpeiden ja mahdollisuuksien kartoittaminen omassa työskentely-ympäristössä. Suunnittelutyö toteutettiin työpajatyypillisesti. Työpajat olivat noin kolmen tunnin mittaisia intensiivisiä tapahtumia, joiden rakenne muokattiin Future Classroom Toolkitista solun opettajien tarpeita vastaavaksi. Työkalun avulla päästiin vaiheittain etenevään ja syvenevään prosessiin. Suunnitteluprosessi toteutettiin kevään ja syksyn 2014 aikana. Prosessin merkittävänä etuna oli, että sen avulla rakennettiin pitkäkestoisesti yhteistä käsitystä solun ja siellä työskentelyn kehittämisestä.

Ensimmäinen hankkeeseen liittyvä pilotointijakso toteutettiin keväällä 2015. Pilotointijakson aikana havainnoitiin solun fyysisen oppimisympäristön sekä olemassa olevien IT-laitteiden ja verkko-oppimisympäristöjen soveltuvuutta luokka- ja oppiainerajat ylittävään työskentelyyn hankkeen painopistealueiden näkökulmasta.

Pilotointivaiheen jälkeen Hoijakka-solun toimintakulttuurin kehittäminen on jatkunut suunnitelmien mukaisesti. Pilotointijakson kokemusten sekä solussa harjoitteleiden opiskelijoiden palautteiden pohjalta solun yhteisiä, luokkarajat ylittäviä monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu- ja toteutuskäytäntöjä on edelleen kehitetty. Yhteisten eheyttävien oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteutus on sisällytetty osaksi luokanopettajiksi opiskelevien maisterivaiheen opetusharjoittelua. Tällä hetkellä kokemuksia kartutetaan järjestyksessään jo neljännestä em. oppimiskokonaisuudesta. Ohjaavilta opettajilta toiminta edellyttää yhteistä etukäteissuunnittelua ja aikatauluista sopimista, jotta

harjoittelun alkaessa toiminnan tavoitteet ja yhteiset ohjausajat voidaan saattaa tiedoksi myös opiskelijoille. Yhteiseen suunnitteluun ja sen dokumentointiin käytetty aika on osoittautunut olennaisen tärkeäksi toiminnan jatkumisen kannalta. Uuden oppimiskokonaisuuden suunnittelun käynnistyessä pystytään toiminnan lähtökohdat, painopistealueet ja kehitymisprosessi avaamaan solussa harjoitteleville opiskelijoille.

Vahvistusta toimintakulttuurin kehittämisestä ja sen sitomisesta opetusharjoitteluun saadaan uusimmista tutkimuksista. Opetusharjoittelukonteksti on tutkimuksissa todettu olevan opettajaopiskelijoiden merkittävien oppimiskokemusten kannalta keskeinen. Tutkimustensa pohjalta Saariaho, Pyhältö, Toom, Pietarinen ja Soini (2015) haastavat opettajakouluttajia luomaan suhteellisen korkean vaatimustason oppimistehtäviä, joiden suorittamiseksi vaaditaan yhteistyötä toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteistoiminnalliset oppimistehtävät vaativat onnistuakseen kuitenkin myös opettajankouluttajien tukea, selkeitä ohjeita ja ryhmän yhteisiä oppimistavoitteita. Tutkijoiden mukaan tämän suuntainen oppiminen, jossa opiskelijoiden aktiivinen rooli korostuu, luo merkittäviä oppimiskokemuksia ja tukee opettajaopiskelijoiden oppimisen yhteissäätelyä sekä ammatillista kasvua.

Opettajien pedagogiseen hyvinvointiin kohdentuva tutkimus (Soini, Pyhältö, Pietarinen, 2010) puolestaan tukee näkemystä siitä, että opettajien kokema työtyytyväisyys ja voimaantuminen lisääntyvät kun opettajat toimivat aktiivisesti myös oman luokkansa ulkopuolella. Opettajien yhteisö tarjoaa tärkeää emotionaalista tukea, joka edesauttaa kuormittavista tilanteista selviytymistä. Toimiva opettajien välinen yhteistyö ei kuitenkaan ole itsestään selvää vaan sen eteen on tehtävä tietoisesti töitä. Opettajien yhteisten strategioiden, jotka kohdistuvat oman työn analysointiin, onkin em. tutkimuksessa todettu olevan eräs työhyvinvointia lisäävä, mutta varsin vähän hyödynnetty voimavara.

Solun toimijoiden välille on kehittynyt yhteinen ymmärrys siitä, millaista toiminnan tulee olla laadultaan, kestoltaan ja tiheydeltään, jotta se parhaiten sekä palvelee oppimista koulumme arjessa että tukee luokissa tapahtuvaa opetusharjoittelua ja sen ohjausta. Uusi opetussuunnitelma näkee koulun oppivana yhteisönä, jossa kaikki sen jäsenet oppivat ja kehittyvät yhdessä ja toinen toisiltaan. Näin ollen myös yhteisen toimintakulttuurin kehittyminen on jatkuvaa ja sitä edistää kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Kyseessä on varsin laaja kehittämisprosessi, ja tässä yhteydessä on tuotu esille prosessin alkuvaihetta ja siinä käytettyjä työskentelymenetelmiä. Toiminnalla on luotu pohjaa koko koulun tasolla meneillään oleville rakenteellisille ja fyysisille uudistuksille, joiden vaikutukset tulevat olemaan koulullamme lähivuosien merkittäviä sekä toiminnan että toimintaympäristön kannalta. Uudistusten myötä Oulun normaalikoulussa tulee toimimaan kaksi yhdysluokkasarjaa, ja samanikäiset oppilaat sijoitetaan samoihin soluihin. Tämä rakenteellinen muutos mahdollistaa aiempaa paremmin opettajien tiiviin yhteistyön ja luokkarajat ylittävän toiminnan sekä ikätasojen sisällä että niiden välillä. Fyysisen toimintaympäristön osalta koulussamme on jo toteutettu suuria muutoksia kohti monirytmisen ja -paikkaisen oppimisen mahdollistavaa toimintaympäristöä, ja tämäkin kehitystyö jatkuu edelleen.

Saariaho, E., Pyhältö, K., Toom, A., Pietarinen, J., & Soini, T. (2015). Student teachers' self- and co-regulation of learning during teacher education. *Learning: Research and Practice*, , 1-20.

Soini, T., Pyhältö, K., & Pietarinen, J. (2010). Pedagogical well-being: Reflecting learning and well-being in teachers' work. *Teachers and Teaching*, 16(6), 735-751.

https://oppimaisema.fi/fcn/fc_toolkit

http://fcl.eun.org/documents/10180/18061/iTEC+evaluation+report+2014_FI.pdf/abe0c722-6ec5-47f8-8544-a6fa4846d8da